

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 13.2.2006
COM(2006) 33 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK
ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása:

A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és a tanulás révén

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezetés.....	3
1.1.	A vállalkozás, mint növekedéshez, a foglalkoztatáshoz és az önmegvalósításhoz szükséges kulcskompetencia.....	4
2.	Vállalkozástan az iskolai oktatásban.....	5
2.1.	Vállalkozástan az iskolák kerettanterveiben	5
2.2.	Vállalkozástan az alapkü oktatásban (14 év alatti diákok).....	6
2.3.	Vállalkozástan a középfokú oktatásban (14 éves és idősebb diákok).....	7
2.4.	Az iskolákat és tanárokat támogató intézkedések.....	8
3.	Vállalkozástan a felsőfokú oktatásban.....	9
4.	Az előttünk álló út.....	11
4.1.	Koherens keret	11
4.2.	Az iskolák és a tanárok támogatása	11
4.3.	Az iskolán kívüli és üzleti szereplők részvétele.....	12
4.4.	Vállalkozástan meghonosítása a felsőfokú oktatásban	12

1. BEVEZETÉS

2005 februárjában a Bizottság új alapokra helyezte a lisszaboni stratégiát, amelynek keretében az Európai Unió erőfeszítései két fő feladatra összpontosulnak: határozottabb és tartósabb növekedés megvalósítása és több, jobb minőségű munkahely teremtése. Az új **partnerség a növekedésért és a munkahelyteremtésért** a vállalkozóbarátabb kultúra támogatásának és a kis- és középvállalkozásokat támogató környezet megteremtésének fontosságát emeli ki.

Ahhoz, hogy egy adott gazdaság sikerrel versenyezzen, és növekedni tudjon, a vállalkozásindítások támogatásával és a vállalkozások átadásának irányításával egyensúlyba kell hozni a vállalati állományt. A kutatásokból az derül ki, hogy – noha a GDP növekedését számos egyéb tényező befolyásolja – a **vállalkozás és a gazdasági növekedés**, különösen a magas jövedelmű országokban¹, szorosan összefügg egymással. Az innováción és a kiválóságon alapuló fenntartható fejlődéshez egyre nagyobb számban kell vállalkozásokat létrehozni, amelyek várhatóan több és jobb minőségű munkahelyet teremtenek. A fokozódó vállalkozói kedvet felmutató országokban ennek eredményeképpen csökken a munkanélküliség aránya². Mitöbb, a munkaerő csökkenése fokozatos nyomásként nehezedik a szociális rendszerekre. Ha Európa meg kívánja őrizni társadalmi modelljét, nagyobb ütemű gazdasági növekedésre, **több új vállalatra, a vállalkozók részéről az innováció terén fokozottabb befektetési kedvre, és még több magas növekedési potenciállal rendelkező kis- és középvállalkozásokra** vagy szüksége.

A vállalkozás mellett a kevésbé fejlett régiók társadalmi kohéziójához, és a munkanélküliek, illetve hátrányos helyzetűek elhelyezkedéséhez is hozzájárulhat, amellet, hogy teret enged a **nők** egyelőre kiaknázásra váró vállalkozói potenciáljának.

Ahhoz, hogy ne csak a gondolkodásmód változzon, hanem javuljanak az európai polgárok készségei és elháruljanak a vállalkozásindítás, az átadás és a vállalkozások növekedése előtt tornyosuló akadályok, még vállalkozóbarátabb, **egységes szakpolitikán nyugvó társadalmi légkör** megteremtésére van szükség. A korábbi bizottsági dokumentumok a szabályozási, adózási és pénzügyi akadályokat tárgyalták³. 2004 februárjában a Bizottság elfogadta a **vállalkozásról szóló cselekvési tervet**⁴ amely a vállalkozáspolitikát ösztönző keret létrehozását szolgáló horizontális intézkedéseket javasolt. 2005 novemberében kezdetét vette a kis- és középvállalkozásokról szóló integrált **szakpolitika**⁵.

Noha a vállalkozást számos tényező befolyásolja, a kulturális szempontokat is figyelembe kell venni. Az európaiak csak vonakodva ragadják meg az önálló vállalkozásban, illetve vállalkozási tevékenységekben rejlő lehetőségeket⁶. A kutatásokból az derül ki, hogy az Európai Unióban a **kulturális támogatás** (oktatási programok, ismeretterjesztő kampányok stb. által) egyenes arányban áll a vállalkozási tevékenységek számával⁷.

¹ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

² D. Audretsch: *Entrepreneurship: A survey of the literature*, 2002. október.

³ További információ: http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/index_en.htm

⁴ A vállalkozói szellem az európai politika napirendjén, Európai Bizottság, COM(2004) 70 végleges, 2004. február 11.

⁵ Modern KKV-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért, COM (2005) 551 végleges, 2005. november 10.

⁶ Flash Eurobarometer 160 „Entrepreneurship”, 2004. június

⁷ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

A vállalkozás fiatalok körében való népszerűsítése az Európai Tanács által 2005 márciusában elfogadott **Európai Ifjúsági Paktum** egyik központi eleme.

1.1. A vállalkozás, mint növekedéshez, a foglalkoztatáshoz és az önmegvalósításhoz szükséges kulcskompetencia

A vállalkozói kompetencia az egyén azon képességére utal, hogy elképzeléseit meg tudja valósítani. Ide tartozik a kreativitás, az innováció és a kockázatvállalás, valamint annak képessége, hogy az egyén célkitűzései érdekében terveket készít és visz véghez. Ez mindannyiunk számára támogatást nyújt a mindennapok során otthon és a társadalomban, segíti az alkalmazottakat munkájuk során, és képessé teszi őket arra, hogy megragadják a lehetőségeket, valamint olyan speciálisabb készségek és tudás alapját képezi, amelyre a vállalkozóknak a társadalmi vagy kereskedelmi tevékenységükhöz szükségük van⁸.

A vállalkozás alapját adó **általános jellemvonások és készségek** fejlesztése – a megfelelő oktatási szinten – **elmélyültebb üzleti ismeretek** megszerzésével egészül ki. A „felelős vállalkozás” fogalmának előtérbe helyezésével a vállalkozói pályafutás is vonzóbbá válik.

Noha a vállalkozói kompetenciával rendelkező fiatalok közül nem mindenki választja a vállalkozói pályát, bizonyos jelek arra mutatnak, hogy a középiskolai minivállalatokban résztvevők körülbelül 20 %-a **tanulmányai befejezése után saját céget hoz létre**⁹. A vállalkozói ismeretek oktatásával nőnek a vállalkozásalapítások és az önálló vállalkozások elindításának esélyei és az üzleti sikerek aránya, illetve fokozódik az egyén elégedettsége. Emellett a vállalkozói gondolkodásmóddal és készségekkel rendelkező fiatalok jelenléte csak előnyös lehet a feltörekvő és dinamikus kis- és középvállalkozások számára.

Ugyanakkor a vállalkozói ismeretek oktatásának előnyei nem csak az egyre nagyobb számú vállalkozásalapításban, az innovatív befektetésekben és a munkahelyteremtésben mutatkoznak meg. A **vállalkozás mindenki számára kulcskompetenciát jelent**, amelynek segítségével a fiatalok egyre kreatívabbak és öntudatosabbak lesznek minden általuk megkezdett vállalkozásban, és megtanulják, mit jelent szociális felelősséggel fellépni.

Az **Oktatás és Képzés 2010 elnevezésű munkaprogram** a vállalkozást az **élethosszig tartó tanulás** nyolc kulcskompetenciájából álló európai referenciakeretben helyezte el, amelyek a személyes önmegvalósításhoz, a szociális integrációhoz, az aktív polgársághoz és a foglalkoztathatósághoz szükségesek. Ez az alapja a Bizottság által a közelmúltban az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak benyújtott ajánlás-javaslatnak¹⁰.

Az európai formális oktatás régóta nem a vállalkozással és az önálló vállalkozással kapcsolatos ismeretek színhelye. Ugyanakkor tekintettel arra, hogy a viselkedésformák és kulturális referenciák már fiataloknál kialakulnak, **az oktatási rendszerek nagyban hozzájárulhatnak a vállalkozások által jelentett kihívások sikeres leküzdéséhez az Európai Unióban.**

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról, COM (2005) 548 végleges

⁹ Minivállalatok a középfokú oktatásban; A Best Procedure Projekt: A szakértői csoport végleges jelentése, 2005 szeptember.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról

Ezért – felismervén azt, hogy a vállalkozói kompetencia **élethosszig tartó tanulással** sajátítható el – e közlemény középpontjában az **alapfoktól az egyetemig tartó** oktatás áll – beleértve a felsőfokú **műszaki oktatási intézményeket**.

Noha a vállalkozási ismeretek oktatásával kapcsolatban jelenleg is számtalan kezdeményezés van érvényben, ezek nem mindig illeszkednek egységes keretbe. **E közlemény célja, hogy a közösségi többéves program során¹¹ megszerzett tapasztalatok alapján segítséget nyújtson a tagállamoknak abban, hogy a vállalkozástan oktatása terén rendszerezettebb stratégiát dolgozzanak ki.** A legjobb gyakorlat már létezik Európában. A feladat most a meglévő pozitív példák szélesebb körben való terjesztése.

2. VÁLLALKOZÁSTAN AZ ISKOLAI OKTATÁSBAN

2.1. Vállalkozástan az iskolák kerettanterveiben¹²

- **A világos célkitűzések, valamint azok megvalósításával kapcsolatos iránymutatások tantervbe építése szilárd alapot teremt a vállalkozási ismeretek oktatásához.**

Bizonyos – elsősorban a középiskolákban tanított – tantárgyak az iskola vagy a tanárok kezdeményezése alapján a vállalkozással kapcsolatos ismeretek oktatására is alkalmasak. Nagyon gyakori azonban, hogy ezek a foglalkozások tanterven kívüli tevékenységet jelentenek.

Néhány ország **már befejezte, vagy éppen most végzi a nemzeti tantervek felülvizsgálatát** annak érdekében, hogy elismerjék a vállalkozói kompetenciát. Noha csak kevés esetben fordult elő, hogy az elfogadott reformok az oktatás különböző szintjein és típusaiban egységesen valósultak volna meg, mégis akad egy-két említésre érdemes pozitív példa¹³.

Lengyelországban a „Vállalkozási alapismeretek” című tantárgy valamennyi általános közép- és szakközépiskolában kötelező. A tantárgy célkitűzései között szerepel a vállalkozói szemléletmód fejlesztése, és a vállalkozás elindításával kapcsolatos ismeretek elsajátítása.

A vállalkozástan és az önálló vállalkozással kapcsolatos ismeretek elsajátítása leggyakrabban **a középfokú szakképzésben** jellemző.

Ausztriában a vállalkozás a középfokú műszaki és szakiskolák tanterveiben szerepel, például a diákok által irányított képzeletbeli vállalat formájában.

A vállalkozási kompetencia **formális és nem formális környezetben** egyaránt fejleszthető (például ifjúsági munka, és a társadalmi életben való részvétel különböző formái). A

¹¹ A Tanács 2000. december 20-i 2000/819/EK határozata a vállalkozásokra, és különösen a kis- és középvállalkozásokra (KKV-kre) vonatkozó többéves programról (2000/819/EK)

¹² Az iskolai kerettanterv tartozhat nemzeti, illetve regionális felelősségi körbe. Ezért az e közleményben ismertetett elképzeléseket az egyes országok sajátos helyzetére kell alkalmazni.

¹³ Például Spanyolországban, Írországban, Lengyelországban, Finnországban és az Egyesült Királyságban, de emellett Norvégiában is. Többéves program a vállalkozási ismeretek oktatásáról, végleges jelentés 2004. március, és az európai kisvállalkozások chartájának végrehajtásáról szóló 2005-ös jelentés.

vállalkozással összefüggő, és nem formális oktatás során megszerzett készségek elismerésének és jóváhagyásának eszközei további fejlesztésre szorulnak.

2.2. Vállalkozástan az alapfokú oktatásban (14 év alatti diákok¹⁴)

- **Fokozottan tudatosítani kell azt, hogy az alapvető vállalkozói ismeretek elsajátítása – már az oktatás első éveitől kezdve – az egész társadalom és maguk a tanulók számára egyaránt előnyös.**

Akárcsak a magánélet irányításához szükséges valamennyi kompetenciát, az alapvető vállalkozói ismeretek alapjait is az oktatás első éveiben rakják le. Az alapfokú oktatásban a vállalkozói magatartás olyan készségek segítségével fejleszhető, mint a kreativitás és a kezdeményező kedv. Ez a legeredményesebben a természetes gyermeki kíváncsiságra építő aktív tanulás útján érhető el. Emellett a társadalmi ismeretek között szerepelnie kell a munka világával és az üzleti élettel kapcsolatos **alapvető ismereteknek** és az azokkal való **ismerkedésnek**, valamint a közösségi vállalkozói szerep megértésének.

Számos tagállam a tanterveken keresztül már most arra ösztönzi az iskolákat, hogy a gyermekeket a kezdeményezés és a felelősségvállalás irányába orientálják. Ugyanakkor a kifejezetten a vállalkozással kapcsolatos ismeretek oktatására kevés példa ismert. Általánosságban elmondható, hogy **a pedagógiai hatóságok által irányított koherens kezdeményezések vagy programok továbbra is ritkának számítanak az alapfokú oktatásban**: e tevékenységeket gyakran olyan **külső partnerek** végzik, mint a magánszektor által támogatott nonprofit szervezetek. Mindazonáltal számos olyan **jó gyakorlat** létezik, amelyeket érdemes lenne a hatóságokkal, az iskolákkal, a tanárokkal és a szülőkkel **megismertetni**.

Luxemburgban a hatodik osztályban (azaz a 11-12 éves diákok számára) nyújtott, valamennyi általános iskolában alkalmazott francia nyelvű program egyik fejezete a „Boule és Bill vállalkozni kezd” című képregény segítségével tárgyalja a vállalatindítás kérdését. A képregényt a matematikaoktatásban is használják a pénzügyi elemzés alapvető fogalmainak megismertetésére.

A vállalkozásbarátabb gondolkodásmódot olyan eszközök segítik elő, mint a projektek megvalósítása, a szerepjátékok, az egyszerűbb esettanulmányok, valamint a helyi vállalatoknál tett látogatások. Ezek a tevékenységek egyéb tantárgyak elsajátítását is elősegítik, és fokozzák a gyakorlati tanulás segítségével könnyebben tanuló diákok motivációját. Különösen az alapfokú oktatás utolsó éveiben fordul elő, hogy a vállalkozással kapcsolatos programok sikeresen ötvözhetik a **kreativitást, az innovációs készséget és az alapvető üzleti koncepciót** (például az iskolai büfében áruló diákok stb.).

A „**fiatal feltalálók versenye**” elnevezésű program több országban¹⁵ főleg az általános iskolákban és a középiskolák alsó tagozatán fut, célközönsége pedig a 6-16 éves korosztály. A program célja a diákok kreativitásának serkentése, elképzeléseik kidolgozása és azok megversenyeztetése. Győzteseket tervezői és feltalálói kategóriában hirdetnek.

¹⁴ Az „alapfokú oktatás” kifejezés az UNESCO által 1977-ben kidolgozott ISCED-besorolásban szereplő 1. szintre utal. Fontos tudni azonban, hogy az alap- és középfokú oktatás meghatározása uniós tagállamonként más és más.

¹⁵ Például Finnországban, az Egyesült Királyságban és Norvégiában.

2.3. Vállalkozástan a középfokú oktatásban (14 éves és idősebb diákok)¹⁶

- A középfokú oktatás feladata, hogy növelje a diákok tudatosságát a majdani pályafutásukat jelentő önálló vállalkozással és a vállalkozással kapcsolatban.
- A vállalkozói gondolkodásmódot és készségeket a legjobban a vállalkozási ismeretek gyakorlati, konkrét projektek, és tevékenységek formájában való elsajátítása segíti elő.

A legtöbb európai országban a **tantervek** tág célokat tűztek ki, és olyan tantárgyakat is tartalmaznak, amelyek megkönnyítik a vállalkozási ismeretek elsajátítását (például társadalmi és gazdasági tanulmányok, földrajz, stb.). Ugyanakkor e tantervek végrehajtása gyakran az iskolák és tanárok kezdeményezésétől, illetve a helyi vállalkozói közösség támogatásától függ. **Kevés az a tagállam**, ahol a vállalkozással kapcsolatos gyakorlati tapasztalatot a már meglévő tantárgyakba építik.

Írorszában a már meglévő tanterv keretében működő programok, mint a *Transition Year*, a *Leaving Certificate Vocational Programme* és a *Leaving Certificate Applied* segítségével a diákok tapasztalatokat gyűjthetnek a vállalkozói környezetről.

E programok olyan témakörökre összpontosítanak, mint a vállalatok gyakorlati működésének megismerése – például a diákok által irányított minivállalatok segítségével.

A **iskolai diákok által irányított minivállalatok** célja, hogy a diákok „kicsiben” valóság-hű gazdasági tevékenységet végezzenek, illetve a valóságban modellezzék egy vállalat működését. A diákok megtanulnak csapatban dolgozni és feljlesztik önbizalmukat. Becslések szerint az EU 25 tagállamában és Norvégiában évente több mint 200 ezer diák vesz részt ilyen programokban¹⁷.

A **középfokú szakképzésben (szakmai alapképzés)** a vállalat alapításról szóló szakmai tantárgy különösen hatékony lehet, mivel a munkábaállítás és az önálló vállalkozás küszöbén álló diákok értékes ismeretekkel gazdagodhatnak. Ugyanakkor legtöbbször – néhány ország kivételével (például ahol a szakmai képzés rendszerét megfelelő módon kialakították) – nem a vállalkozáson van a hangsúly, mivel a program elsődleges célja szakmunkások képzése.

A német szakképzési rendszerben (az úgynevezett „kettős rendszerben”), ahol a képzés helye az iskola mellett valamely cég is, a fiatalok az úgynevezett „mesterszakasz” során tanulják meg, hogyan alapítsanak saját vállalkozást. Az ilyen típusú képzés célja nem csupán a szükséges vezetői kompetenciák elsajátítása, hanem a gyakornokok vállalkozói magatartásának és készségeinek fejlesztése is.

¹⁶ Az ISCED-rendszerben az középfokú oktatás alsó tagozata a 2. szint, míg a felső tagozat – amely a kötelező oktatás után kezdődik – a 3. szint.

¹⁷ Mini-vállalatok a középfokú oktatásban; Best Procedure Project: A szakértői csoport végleges jelentése, 2005. szeptember.

Úgy tűnik¹⁸, hogy a középiskolai tantervek **nem motiválják kellően a tanárokat és az iskolákat** a vállalkozással kapcsolatos ismeretek átadására. Ezért rendkívül fontos, hogy a tanárok és az iskolák **támogatást és ösztönzést** kapjanak.

2.4. Az iskolákat és tanárokat támogató intézkedések

- **Az iskolákat támogatni és ösztönözni kell arra, hogy segítsék a vállalkozásokkal kapcsolatos tevékenységekben és programokban való részvételt – erre már most több példa is van.**
- **A hatóságoknak kezdeményezniük és népszerűsíteniük kellene az iskolákban, azok igazgatói és tanárai között a vállalkozással kapcsolatos ismeretek oktatását.**
- **A szakmai szervezetek által tett erőfeszítések támogatásával az iskolákban eredményesen terjeszthető a vállalkozókedve és az üzleti világban kötött partnerségek is ösztönzést kaphatnak.**

A vállalkozás az aktív tanulási módokat támogató környezetben fejlődik. Ehhez **támogatásra van szükség**, melynek keretében a tanárok alap-, illetve továbbképzésben vehetnek részt, marad idejük és lehetőségük a tevékenységek megtervezésére, végrehajtására és értékelésére, oktatási segédanyag áll rendelkezésükre, felelősségi köreik pedig letisztázódnak. Az iskolaigazgatók és az iskolaszék elkötelezettsége, valamint a szülők bevonása rendkívül fontos.

Emellett arra is szükség van, hogy a – különösen az oktatási, a foglalkoztatási, az ipari és a vállalati szektorban tevékenykedő – **hatóságok** tevékenyen támogassák a vállalkozói ismeretek oktatását. Nemzeti szinten első fontos lépésként – tekintettel a vállalkozói ismeretek oktatásának horizontális és egyszerre több szakterületet érintő jellegére – **meg kell teremteni a különböző közigazgatási osztályok közötti hivatalos együttműködést**. Ez az együttműködés eredményeként útnak indulhat a **nemzeti stratégia, illetve cselekvési terv**.

Finnországban 2002-ben különböző minisztériumok, szervezetek és az oktatás terén tevékenykedő hivatalok képviselőinek részvételével vállalkozói irányító testület jött létre azzal a céllal, hogy kidolgozza és koordinálja az oktatás különböző szintjein megvalósuló együttműködést.

Ezen együttműködés egyik legfontosabb **akadálya**, hogy a tanárok nem motiváltak, és nem vettek részt **szakképzésben**. Azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a **tanárok** – gyakran munkaidejükön túl – a gyakorlati foglalkozások érdekében tesznek, hivatalos iskolai foglalkozásként kell elismerni. A hatóságok tudatosságának fokozódása ellenére a tanárokat érintő kezdeményezések terén gyakran nagy az összevisszaság.

Politikai szempontból a haladás több módja is elképzelhető. A kormányok az általuk elfogadott támogató intézkedésekkel **szorgalmazzák az iskolák és a vállalatok közötti partnerséget**, kézzelfogható programokat kínálva **támogatják a szakmai szervezeteket, finanszírozzák az iskolákban megvalósuló kísérleti programokat, és népszerűsítik a jó**

¹⁸ Többéves program a vállalkozási ismeretek oktatásáról, végleges jelentés 2004. március.

gyakorlatot. Noha a rendszeres támogatások továbbra sem érkeznek folyamatosan, Európában mégis létezik néhány említésre méltó pozitív példa.

Hollandiában a kormány iskolai kísérleti programokhoz nyújtott támogatást. E támogatás magában foglalta a taneszközök fejlesztését, illetve szemináriumok és képzések szervezését a tanárok számára. A cél most az, hogy azáltal, hogy többi iskola igazgatóit, tanárait és diákjait megismertetik e jó gyakorlattal, azok ötletet merítsenek e projektekből.

A **magánszektor szereplői** (vállalkozások, cégek, vállalkozók, üzleti tanácsadók stb.) szakmai kezdeményezések szponzorálása és a tanításban (pl. mentorként) való közvetlen részvételük révén egyre nagyobb szerepet kapnak az oktatásban. Ezt a fokozott szerepvállalást a cégek hosszú távú befektetésként, illetve a **vállalati szociális felelősség** fontos elemeként kell, hogy értékeljék. A köz- és magánszféra közötti **partnerségek** rendkívül fontos szerepet játszanak a vállalkozással kapcsolatos ismeretek oktatásában. A programok sikerének kulcsa **az iskolák, az üzleti világ és a közösségek közötti kapcsolat** megteremtése. Ez a folyamat azonban további támogatást igényel.

Európa-szerte jelenleg az **üzleti világgal fenntartott partnerségeken** keresztül számos **szervezet**¹⁹ oktat vállalkozói ismereteket – némi hatósági támogatással. E szervezetek célja, hogy támogassák a gyakorlatalapú tanulást – például a diákok által irányított minivállalatok segítségével. Az oktatási szakemberek által kidolgozott módszertan hiányában – vagy azt kiegészítve – e szervezetek a legtöbb európai országban jelentősen hozzájárulnak a vállalkozói ismeretek oktatásához. A tanároknak szervezett képzések mellett e szervezetek egyben előmozdíthatják a nemzeti oktatási politika reformját is.

Norvégiában a Young Enterprise Norway a kormány partnereként tevékenykedik a vállalkozói ismeretek oktatási stratégiájának végrehajtásában. 2004-ben a középiskola alsó tagozatából kilépő diákok 14 %-a vett részt a „Vállalatirányítás a diákok kezében” elnevezésű programban.

3. VÁLLALKOZÁSTAN A FELSŐFOKÚ OKTATÁSBAN

- **A vállalkozói ismeretek oktatását az egyetemek és a műszaki oktatási intézmények – több tantárgy között megosztva – be kell, hogy építsék a tanterveikbe, és hallgatóik számára kötelezővé vagy ajánlottá kell tenniük e kurzusokon való részvételt.**
- **A tudományos, illetve a műszaki tanulmányokban a vállalkozói gondolkodásmód és kompetencia, valamint a kiválóság ötvözésével a hallgatók és a kutatók eredményesebben tehetik pénzzé elképzeléseiket és a kifejlesztett technológiákat.**

Az egyetemi tanulmányok során vállalkozói ismereteket hallgató diákok az **üzleti vállalkozás megindításáról és működtetéséről** szóló szakmai képzésben vehetnek részt, és a hallgatók **üzleti elképzelései is támogatást** nyernek. Noha a felsőoktatás általában erősen decentralizált, – többnyire a közigazgatás és az egyetemek együttműködésének köszönhetően – van néhány példa a vállalkozói szellemet a felsőoktatásban meghonosító nemzeti stratégiára is.

¹⁹ Például a Junior Achievement – Young Enterprise Europe, a EUROPEN és a JADE elnevezésű hálózatok tagjai.

Az **egyesült királyságbeli** Science Enterprise Challenge célja, hogy az egyetemeken belül kormányzati finanszírozásból központok hálózatát hozza létre a vállalkozói ismeretek, illetve a tudomány és a technológia összeháttárosítása érdekében.

Európában kevés **vállalkozástan-tanszék** működik²⁰: negyedannyi, mint az Egyesült Államokban²¹. Emellett a vállalkozástan oktatása leginkább a **közgazdasági és kereskedelmi tanulmányokat** folytató hallgatókra összpontosít, míg az egyéb területek hallgatóinak lehetőségei korlátozottak. A vállalkozástan továbbra is elsősorban fakultatív, és különálló tantárgyként választható. E képzést az egyetemeknek **tanulmányi programjaik különböző tantárgyaiba kell beépíteniük, mivel értékes többlettel egészítheti ki a kurzusokat**. Emellett a szakosodott oktatók létszámhiányának áthidalása érdekében **a vállalkozástannak a doktori programok speciális területeként szélesebb körű elismerés jár**.

Az esettanulmányok és egyéb interaktív tanítási módszerek²², illetve az üzletemberek tanulási folyamatba való bevonásában rejlő lehetőségek messze nem kiaknázottak. A vállalkozói magatartás ösztönzéséhez **támogató környezetre** van szükség. A **vállalkozástant oktató felsőfokú oktatási intézmények** megnyitják, vagy megkönnyítik az utat a kockázati tőkebefektetés, a vezetői képességfejlesztés és a hálózatépítés előtt. **A vállalattervezési versenyek** kiváló alkalmat teremtenek arra, hogy a hallgatók befektetőkkel találkozzanak. Az **innovációs központok** és a **tudományos parkok** szintén az egyetemek gyakorlati szolgáltatások formájában megvalósuló elkötelezettségének egyértelmű bizonyítékai.

Az alapképzés és a posztgraduális képzés keretében folytatott **üzleti tanulmányok** (beleértve az MBA-képzéseket is) során nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az olyan területekre, mint a vállalkozás létrehozása, a kisvállalkozás felfuttatási szakaszának irányítása és a folyamatos innováció.

Kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a vállalkozástan fokozatosan beépüljön a **tudományos és műszaki tanulmányokba, valamint a műszaki oktatási intézmények** (pl. a politechnikumok) **tantervébe** annak érdekében, hogy az egyetemi kutatóhelyek szellemi eredményeinek felhasználásával létrejövő vállalatok és az új innovatív vállalatok számára kedvező feltételek teremthetők, illetve, hogy a kutatók vállalkozói ismeretanyagra tegyenek szert. Az üzleti iskoláknak és a műszaki/tudományos karoknak még szorosabban kellene együttműködniük – például hallgatók és doktoranduszok interdiszciplináris munkacsoportjainak létrehozásával. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni az **innovációban** és az **ismeretátadásban** rejlő lehetőségek maradéktalan kiaknázásához szükséges képességek és kompetenciák megszerzésére, az új **technológiák értékesítésével** ötvözve²³.

Az európai egyetemeknek világosan meg kell határozniuk azt a stratégiai szerepet, amelyet az innováció és az ismeretátadás játszik az általános intézményi küldetésekben.

²⁰ A vállalkozással kapcsolatos ismeretek oktatása és vállalkozástan-képzés Best procedure project-je, 2002. november.

²¹ Az EFER és az EFMD által készített felmérés a vállalkozástan oktatásáról Európában, 2004. szeptember. J. A. Katz: Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States, 2003. október.

²² Felmérés a vállalkozástan oktatásáról Európában.

²³ További részletek: Több kutatás és innováció – Beruházás a növekedés és a foglalkoztatás érdekében: Közös megközelítés. COM (2005)488 végleges

A **kutatóhelyek szellemi eredményeinek felhasználásával létrejövő (spin-off) vállalkozásokra** egyre inkább úgy kell tekinteni, mint a helyi gazdasági fejlődés megszilárdításának fontos eszközeire. Ugyanakkor ahhoz, hogy új szerepüknek eleget tegyenek, a **kutatóknak és az egyetemeknek** kereskedelmi és menedzseri kompetenciákra is szert kell tenniük.

Bizonyos **belső korlátok** – például a kizárólag az egyetemi érdemeken alapuló pályafutás – miatt azonban a vállalkozói karrier nem mindig jöhet szóba. A folyamatosan mozgásban levő egyetemi munkaerő és az egyetemi alkalmazottak rugalmas és szervezett felvételének hiánya továbbra is gondot jelent²⁴. A kutatók ágazatok közötti mobilitása pályafutásuk valamennyi állomásán – beleértve a doktori programot is – a kutatók szakmai életútjának elfogadott eleme kell, hogy legyen²⁵. E mobilitásnak köszönhetően a tudományos szakemberek megszerezhetik a vállalkozói kultúra és magatartás egyetemeken belüli megszilárdításához szükséges készségeket és kompetenciákat.

Végül rendkívül fontos, hogy létrejöjjön a vállalkozástan-oktatók kritikus csoportja, és szorosabbá váljon a határokon átnyúló együttműködés. Az egyetemi vállalkozástan-oktatásának innovatív pedagógiai megközelítéseit egész Európában vizsgálták, de e **gyakorlatok terjesztése** még intenzívebb erőfeszítéseket igényel.

4. AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ ÚT

A következő, konkrét intézkedésekre vonatkozó **ajánlások** az Európában szerzett tapasztalatokra és jó gyakorlatokra épülnek. A legtöbb intézkedést nemzeti vagy helyi szinten kell meghozni. A javaslatok célja, hogy tovább rendszerezzék a vállalkozói ismeretek oktatásával kapcsolatos megközelítéseket, és megszilárdítsák **azt a szerepet, amelyet az oktatás az európai társadalmak vállalkozóbarátabb kultúrájának megteremtésében tölt be.**

4.1. Koherens keret

- A nemzeti és regionális hatóságoknak meg kell teremteni **a különböző intézmények közötti együttműködést**, amelynek köszönhetően olyan, világos célokat kitűző stratégia születik, amely a lisszaboni nemzeti programok égisze alatt valamennyi oktatási szintet lefed.
- **Az iskolák tanterveibe** – valamennyi szinten – az oktatás egyik célkitűzéseként az első helyen kell beépíteni vállalkozási ismeretek elsajátítását és végrehajtásra vonatkozó iránymutatásokat.

4.2. Az iskolák és a tanárok támogatása

- Az iskolák **gyakorlati támogatást és ösztönzést** kell, hogy kapjanak ahhoz, hogy különböző eszközök segítségével vállalkozással kapcsolatos tevékenységeket és programokat szervezzenek.

²⁴ Északi Innovációs Központ, *Entrepreneurial learning & academic spin-offs*, Göteborg, 2005 január.

²⁵ A Kutatók Európai Chartája és a kutatók felvételi eljárásának magatartási kódexe C (2005) 576 végleges, 2005. március 22.

- Kiemelt figyelmet kell fordítani a **tanárok képzésére** alap-, illetve továbbképzés keretében, illetve gyakorlati tapasztalatok útján, valamint az iskolaigazgatók és iskolatanácsok tudatosságának fokozására.

4.3. Az iskolán kívüli és üzleti szereplők részvétele

- Ösztönözni kell **az oktatási intézmények és a helyi közösség – különösen az üzleti vállalkozások – közötti együttműködést**. A formális és nem formális oktatásban való részvételt a cégek befektetésként, illetve szociális **felelőségük** egy aspektusaként kell, hogy kezeljék.
- A diákok által irányított iskolai **minivállalatok** további támogatást igényelnek. Ebben az összefüggésben az említett programokat népszerűsítő szervezetek – mint a nem kormányzati szervezetek – tevékenysége elismerést, kezdeményezéseik pedig rendszeresebb támogatást érdemelnek.

4.4. Vállalkozástan meghonosítása a felsőfokú oktatásban

- A felsőoktatási intézményeknek a **vállalkozástant be kell építeni** a különböző tantárgyak és kurzusok – különösen a tudományos és műszaki tanulmányok – tanmenetébe.
- A **hatóságok támogatása** elsősorban a tanárok magas színvonalú képzéséhez és a jó gyakorlatokat népszerűsítő hálózatok kidolgozásához szükséges.
- Ösztönözni kell az egyetem és az üzleti élet közötti **oktatói mobilitást**, valamint az **üzleti élet szereplőinek** az oktatásban való részvételét.

A **Bizottság továbbra is támogatja a tagállamok** szélesebb körű politikák keretében, koordinációs tevékenységek és speciális projektek formájában megvalósuló **fellépéseit**. Emellett terjeszti a jó gyakorlatokat és számos intézkedés – például a kulcskompetenciákról szóló ajánlás nyomán követésének – segítségével népszerűsíti a vállalkozói ismeretek oktatását. 2006-tól a vállalkozástan felsőoktatásban való meghonosításával kapcsolatos munkálatok új lendületet kapnak. 2007-től az élethosszig tartó tanulásról szóló majdani új közösségi integrált program európai vonatkozású innovatív projekteknek nyújt támogatást azzal a céllal, hogy elősegítse a vállalkozói magatartást és készségek megszerzését, és serkentsen az oktatási intézmények és a vállalatok közötti kapcsolatokat. Az Európai Szociális Alap további támogatást nyújt az európai, nemzeti és helyi kezdeményezéseknek.

A **tagállamok hatóságait felkérjük arra**, hogy az egyes országok sajátos szükségleteitől függően **tegyék meg a szükséges lépéseket** és gyorsítsák fel a reformok ütemét. E közlemény **hivatkozási alapként** szolgál a szakpolitikák kidolgozása terén megvalósult előrelépések elemzéséhez – elsősorban a lisszaboni jelentések révén, amelyeket a tagállamok a növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozó integrált iránymutatások égisze alatt nyújtanak be (15. iránymutatás).